

Let za koristi delav-
skega ljudstva. Delav-
ci so opravičeni do
vsega kar producirajo.
—
This paper is devoted
to the interests of the
working class. Work-
ers are entitled to all
what they produce.

PROLETAREC

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office
at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 1802 So. Centre Ave.

"Delavci vseh dežela, združite se".

PAZITE!

na številko v oklepaju
ki se nahaja poleg va-
šega naslova, priplati-
te naša spodaj ali
na ovitku. Ako (107)
je številka
tedaj vam s prihodnjo
številko našega lista po-
teče naročnina. Prosi-
mo ponovite jo takoj.

Štev. (No.) 106.

Chicago, Ill., 21. septembra (September), 1909.

Leto (Vol.) IV.

Direktorij Del. tisk. družbe ima
sejo v petek dne 24. septem-
bra ob 8 uri zvečer v navadnih
salih ob navadnem času. Opo-
zarja se tozadevne člane, da bodo
na mestu.
Tajnik.

Od blizo in daleč

Ruski revolucionar Vladimir
Bureev, ki je razkril splošno sen-
zacionalno obujajoče spletke ruske po-
liceje in tajnih vohunov, je v so-
cialističnem berlinskem "Vor-
wertsu" razdel s priobčenjem
svojih člankov legendo o ruskem
carju, da je car slabotnejši, gola-
vje v rokah dvorne kamarile.
Bureev je kot dokaz za svoje tr-
ditve v člankih priobčil tudi av-
tentične dokaze.

Vse, da ekzistirajo tajni vohu-
ni agenti provokaterji. Poučen
o vseh grozodejstvih, ktere zvr-
šijo policaji in državni uradni-
ci.

Car je torej direktno sokriv
vseh zločinov. Danes nam se ni
bilo čuditi, zakaj ruski narod
kot sovražnik maziljenega gospodo-
vstva, ki ni res drugzaka kot kro-
n mesar.

Harry Orchard, po njegovi
izpovedi 27kratni morilec,
je s krivo prisego hotel sprati
na vislice odbornike "Zapad-
ne zvezne plavarjev in rudarjev",
Aywooda, Pettibona in Moyera,
kmalu kolovratil po Ameriki
kot misijonar, če pojde vse po
sebi.

Navihani zločince se je dal kri-
sti, ne v veri svojih očetov, pa
v ni ne v veri znamenitega pin-
tanea, McFarlanda, ki ga je
"spreobrnil" prvi. Krstil ga
je upnik adventistov, ker navi-
ni morilec upa, da mu bo ta
prejeto pomagalo do svobode.

Se zdaj pridiguje drugim kaz-
nem in jih opominja na poko-
ro. Pa tudi za sebe zahteva poko-
ro, ker "neskončno milostljivi",
ni dovolil, da bi umrl na vis-
lah za svoje grehe. Pokoro bo
dal s tem, da bo spreobračal
vse grešnike.

— Španija je zdaj v hudih
trbeh. Poročevalec nekega an-
tekega časnika, ki je zdaj na
arokonskem bojišču, meni, da
je vojna z Mavri vzrok veliki po-
porci in gospodarski katastrofi
v Španijo. Neki drugi poročeva-
lec trdi, da bodo Španci v ti voj-
ni morali vedno ostati v defenzivi.
Valed tega se demoralizira vo-
jsko, ki mora ob slabi hrani ži-
viti v fortah, ne da bi prišlo v
tejo.

Da je položaj na bojišču res za-
men za špansko armado, doka-
že to, ker hoče vlada s strogo
cenzuro prikriti narodu dogodke
na bojišču. Tudi španski generali
uporabljajo nizkotna sredstva v
vojno napram Mavrom.

Naobratno pa praznuje reakci-
o v Španiji praveate orgije. Kdor
ne strija z današnjimi razmera-
mi, mora v ječo. V Barceloni je
poskusa razpustila 94 delavskih
klubov. Tudi vojno sodišče je iz-
šlo nadaljne smrtne obsodbe in
sleketne jetniške kazni. Zoper
kmetike je vlada uveljavila strogo
cenzuro. To vse dokazuje, da vla-
da v Španiji postaja v
tla vroča pod nogami. Taki
orgiji dokazujejo slaboto vlade.
so čini, ki pričajo, da vlada
spava, ki pa zaeno rode in ne
mrzno tlačnih proti vlada-
m.

ameriški kapitalisti. Ob njegovem
mrtvaškem odru imamo ravno
toliko vzroka za izreči ostro so-
dbo in ogorčenje o njemu, kot za
milostno sodbo, ker je zdaj mr-
tev. Na njegovo mesto bo prišel
drug kapitalist in zistem bo tra-
jal tako dolgo, dokler bo to ljud-
stvu všeč.

— Splošno se govori v Nemčiji,
da je zakrilil zgovorni nemški ce-
sar, Viljem št. 2 nezgoda, ki je
doletela Zeppelina z njegovo zra-
koplavno ladijo na povratni vož-
nji z Berlina. Berlinčani so le
želeli videti Zeppelina, določitev
časa so pa prepustili njemu. Ce-
sar je pa zapovedal in določil dan
in uro. Sivolasi izumitelj je mor-
al v bogati, odpluti je moral v
Berlin, ako je hotel biti tam ob
zapovedanem času, ne da bi pre-
je izkusil stroje. Upogniti se je
moral cesarski kaprici, magari
če tudi zgubi življenje.

Dobra trdka dandanes ne pro-
da še šivalnega stroja, dokler ga
neizkusi. Koliko bolj so pa po-
trebne pozikuse še le pri zra-
koplavni ladiji, o kateri se ima še
malo praktičnih izkušenj. Strokov-
njaki trdijo, da bi se vijk ne bil
poškodil, ako bi se bilo zra-
koplavno ladijo izkusilo zadosti.
Zeppelin je dosegel svoj cilj z mu-
kami težavami in največji ži-
vljenski nevarnosti. Kdo ve, če ti
dogodki ne bodo vplivali na nje-
gove že od starosti spodjedeno
zdravje. Vsak izobražen človek
na svetu ceni Zeppelina in nje-
govo delo. Le nemškemu cesarju,
ki vsebuje lastnosti Nerona in Ca-
ligule, je pa vse cesarska igračka.

— Predsednik Taft je zdaj na
potovanju. Prepotoval bo 13—14
tisoč milj. Minolo sredo je bil v
Chicago. Sprejeli so ga kot kakš-
nega kronanega vladarja. Šolska
mladina je morala klicati na ko-
mando hura. Na vsakih 10 do 15
korakov je stal policaj, ko se je
Taft popoldne peljal po Jackson
bulevardu na igrišče, da si ogleda
igro z žogo med čikaškimi in nju-
jorskimi žogarskim klubom.

Ta nepotreben policijski špalir
je nas spomnil na potovanje kro-
nanecev po Evropi. Da so policijs-
ki špalirji nekaj ponižujočega za
predsednika republike, se menda
Taft ne zaveda, ker drugače bi
spodil vso uniformirano "časno"
stražo domov.

Taft je na potovanju kot poli-
tičar. Njegova naloga je, da po-
tolaži razburjene duhove, ktere
je poklicala v življenje colninska
predloga. Na zapadu so celo nje-
govi lastni strankarski pristaši,
republikanski hudi kot zlodej na
colninski humbug. Te nezadovolj-
neže pa hoče potolažiti Taft. In
zato potuje. Vse druge pripovedke
o njegovem potovanju, ktere tro-
sijo v svet meščanskih časnikarji,
so pa navadne izmišljotine.

Taft je na potu kot agent za
republikansko stranko.

— V Chicagi smo imeli minoli
teden zelo nevarno družbo. Bilo
je kakih 5000 tujcev iz vseh kra-
jev Zdrž. drž., piratje, ki si laste
splošno lastnino, ki vodijo rop po
dotokih privatne lastnine v korist
osebni lasti. Brez števila ekzistene
so že uničili ti ljudje; pri belem
dnevnu izvršujejo oduška dela in
policija jih ne prime. Nihče jih ne
moti na zborovanju, svobodno
smejo določati o temnih in malo-
vrednih načrtih za bodočnost.

Gre se za bankirje, ki obdrža-
vajo svojo konvencijo. Teh ne
moti noben varuh zakona, ker so
sami "pošteni ljudje".

— Kapitalistična "osebna svoboda"
je zopet preganjala zakon, ki
določa skrajšani delavnik. Gre
se za pensilvanski po zakonu do-
ločen osemurni delavnik za delave-
ce pri vodovodnih napravah za
mesto Pittsburg. Prvi naskok na
zakon je ponesrečil. Sodnik Mac-
farlane je odklonil igrati ponižno
deklo kapitalistom. Zdj bodo iz-
koriščevalci vložili priliz na višjo
instanco. Njih advokatje bodo

rekli: Ta zakon omejuje samo-
določbo delaveev, torej omejuje
tudi osebno svobodo. Po tem
vzorec so zadavili v državi Illi-
nois zakon, ki je za ženske dolo-
čal 10 urno delo na dan. Dve de-
lavki, ki delati v tvornici za skat-
lje iz papirja, ste izjavile, da de-
late že 36 oziroma 16 let, da bi se
ne mogle preživeti, ako se jim
ne dovoli delati več kot 10 ur na
dan.

Tako se je zakon pokopal, ki je
imel varovati delavke. Kapitalis-
tična "osebna svoboda" mu je
izkopala grob, nezavedne delavke
so ga zagreoble.

Svetoven pregled.

O ŠTRAJKU NA ŠVEDSKEM.

Glavni stan splošne stavke na
Švedskem je poslal na "Arbete-
ren", glasilo švedskih socialstov
v New Yorku sledečo brzojavko:
Stockholm, Sept. 15 '09.
Gigantičen boj proti Zvezi
"švedskih delodajalcev" se na-
družuje energično na celi črti.
Nad 150,000 delaveev se bojuje.
Do sedaj še ni sprave. S pogu-
mom in vstrajnostjo upajo doseči
končno zmago, samo če jim bo
dana gmotna pomoč.

Landesekretariatet,
Herman Lindquist.

Doneske za štrajkujoče delavee
na Švedskem je pošiljati s polnim
naslovom na "Arbeteren" 28 Ci-
ty Hall Place, New York, N. Y.
Zmaga švedskih delaveev nad
zvezo švedskih delodajalcev je
naša zmaga — njihov poraz, naš po-
raz!

— Na Lipskem je pričel stran-
karski zbor socialno-demokratske
stranke v Nemčiji dne 12. sept.
t. l.

Zbor je otvoril sohr. Lipinski v
ljudski hiši. Ko so delavska pev-
ska društva odpele nekaj krasnih
pesni in so bili končani pozdrav-
ni nagovori, se je volilo predse-
dnštvo, ki ima voditi zborovanje.
Predsednikom sta izvoljena so-
druga Singer in Lipinski. Udelež-
ba delegatov je ogromna.

— V angleškem parlamentu so
se že prepirali, čigava je zemlja
na severnem tečaju. Pač komedi-
ja komedijanskih meščanskih pa-
lamentarcev.

— V avstrijskem skupnem pro-
računu se zahteva za mornarico
milenkost — 275 milijonov kron.
Kredit za anektacijo Bosne in
Heregovine pa 160 milijonov
kron. Kmet, delavec in obrtnik
plačajte!

— V Saltillu, Meksiko, je ljud-
stvo na proslavni dan proglaše-
nja neodvisnosti razbilo šipe na
avstrijskem konzularnem poslo-
pju.

— Iz Perzije se poroča, da je
Abdul Hussein dospel v Luristan
in se proglasil za šaha. Vlada je
proti njemu odposlala pehoto in
topništvo.

— V Genfu, na Švicarskem, je
protestiral egiptovski narodni
kongres, ki tam zboruje, proti
zasedanju Egipta po Angliji.

Poslanec, sohr. Keir Hardie je
obljubil, da se bo zavzel za stvar
v angleškem parlamentu.

— V Chicagi se je mudil prete-
čeni teden Injunction Bill Taft.
Kapitalistični listi so trdili, da je
bil Bill sprejet kar naj sijajneje,
tako je celo poročal "Amer. Slo-
vence". Mi, ki smo v Chicagu pa
vemo, da je bila to zelo slaba si-
jajnost, posebno če se pomisli, da
so tvorili to "sijajnost" večino
šolska deca, ktere se je nahnulo,
da so upili in delali malce špek-
takla.

Slabo znamenje je to za držav-
ne glave, če se morajo ob priliki
obiska zadovoljiti ob otročjih kri-
kih in vikih a la: O you Bill! — o
you Injunction Bill!

NARODNO UPRAŠANJE IN SOCIJALIZEM.

Pod tem naslovom piše "Rdeči
Prapor" z ozirom na strankin
zbor moravsko-češke socijalne de-
mokraije, na katerem bodo priše
v razpravo važne točke glede na-
rodnosti in tega uprašanja, zlasti
glede izražanja o narodni avtono-
miji in pa o nastopu, ki ga bo
morala stranka zavzeti glede na-
čel, ki se dele ali v osebnostne ali
teritorialne — proti koncu sle-
deče:

Brnska resolucija se navadno
razlaga tako, kakor da izraža te-
ritorialno načelo, to se pravi, da
si vsak narod določi ozemlje, na
katerem je avtonomen. Personalni
princip pa zahteva, da se organi-
zira vsak narod tako, da obsega
brez oziira na ozemlje vse člane, ki
se mu prištevajo. To načelo so
jugoslovanski delegati zastopali
že na brnskem zboru in vse kaže,
da se bo to načelo predlagalo tudi
na letošnjem češkem zboru. Mno-
go vodilnih čeških sodrugov se je
namreč zadnja leta "izpreobrni-
lo" na to "vero" in kolikor nam
je znano, se je na dosedanjih po-
svetovanjih večina izjavila za ta
sistem.

Ako doseže osebnostno načelo v
stranki splošno priznanje, bo to ja-
ko važen korak; po našem prepri-
čanju je to sploh edina socialistič-
na rešitev narodnega uprašanja,
dočim je avtonomija na terito-
rijalni podlagi le kompromis s tra-
dicionalnimi domovinskimi nazo-
ri. Če se spozna v osebnostnem
načelu rešitev problema, se nam
pokaže, da ima današnja Avstro-
Ogrska prav poseben pomen in
pokle; na njenem ozemlju se ima
izvršiti eksperiment, ki ima po-
stati merodajen za narodopravni
razvoj cele Evrope, morda cele
zemlje. Pokazalo se bo pa tudi pri
strogem študiju tega problema,
da sploh ni rešitve narodnega
uprašanja brez socializma, če se
išče v rešitvi pravica in svoboda.

Navedemo naj za danes le en
moment.

V brski "Ravnosti" razlaga
sodrug Tusar uprašanje, s kate-
rim se ima baviti strankin zbor
in naštevati pomisleke, ki po nje-
govem mnenju ne priporočajo oso-
bnostnega načela. Sodrug Tusar
živi na Moravskem, kjer je volil-
ni zakon napravil poizkus z na-
rodnim katastrofom. In doživel je
veliko razočaranje. Vsak volilec
na Moravskem ima prasto voljo,
da se vpiše v češki ali v nemški
kataster. In zgodilo se je, da se
je v Brnu, kjer je po oficialnih
statistikah 40, v resnici 50 odstot-
kov čeških prebivalcev, oglasilo
samo 25 odstotkov volilcev za če-
ške volilne imenike. In na deželi
se je zgodilo, da so v nekaterih
občinah izginili vsi češki volilci v
nemških imenikih, zato da je
nemška buržoazija mogla pomno-
žiti svoje vrste in dobiti večino
nad — nad nemškimi socialnimi
demokrati.

Poleg tega je že sledeči mo-
ment. Avtonomna narodnost bi
morala sama skrbeti za svoje kul-
turne potrebe. In ker je več kapi-
tala v nemških nego v čeških ro-
kah, računa sodrug Tusar, da bi
bilo za nemške šole več denarja
nego za češke, dočim mora danes
nemški velekapitalist v češki ob-
čini nehoti prispevati za češko
šolo.

To je gotovo resnično. Toda kaj
je dokazano s tem?

Češki delavci, mali obrtniki,
mali trgovci se vpišujejo v nem-
ške volilne imenike. Če se zapiše-
jo v češki kataster, posadi nemški
milonar delavce na cesto, od o-
brtnika in trgovca ne kupi za vi-
nar blaga več. Njegova gospodar-
ska moč je večja od vsega nacio-
nalnega idealizma. Kapitalizem
ne gospoduje le na strogo gospo-
darskem, ampak tudi na nacional-
nem polju, kakor gospoduje na
kulturnem, na političnem. Od ka-
pitla odvisno ljudstvo bo kapi-
talist lahko tiraniziral, naj se iz-
vede deželna avtonomija, naj se
realizira državno pravo ali pa naj

se sklene kakršnakoli narodna
avtonomija. Proti nadvladi kapi-
tala sploh ni zdravila; terorizem
kapitalizma se da odstraniti le z
odstranitvijo kapitalističnega si-
stema.

Dokler more nemški kapitalist
iztiskati ogromne nadvrednosti iz
dela čeških, slovaških, slovenskih
delaveev, ga ne bo mogel živ krst
preprečiti, da bi ne dajal šulfe-
rajnu, Südmarki, Ostmarki itd.
bogate podpore. Pa tudi ne bo
mogel nihče prisiliti slovenskega
kapitalista, da bi podpiral sloven-
sko šolstvo, slovensko umetnost
itd., če noče. Usoda narodov je
odvisna od muh posameznikov.
Resnična narodna avtonomija, to
se pravi taka organizacija, v ka-
teri bi res celota naroda po svoji
skupni volji mogla odločevati o
svoji, to se pravi, o narodni usodi,
je mogoča samo z odstranitvijo
kapitalističnega sistema.

V eni tovarni dela danes la-
hko pettisoč, desetisoč slovenskih
delaveev. Lastnik, edinec, pa je
Nemec. In vse bogastvo, ki ga iz-
deluje desetisoč Slovanov, bo
prišlo nemškim namenom v prid,
ker nima teh desetisoč ljudi no-
bene druge pravice, nego delati
in molčati, edinec pa lahko raz-
polaga po svoji mili volji z vso
vrednostjo, ki jo je vstvarilo de-
settisoč ljudi! Teh desetisoč lju-
di bo šele takrat lahko govorilo,
kadar bodo sami razpolagali s
svojem delom, torej kadar bo so-
cializem tam, kjer je danes kapi-
talizem. Teh in drugih in tretjih
desettisoč ljudi bo narod šele ta-
krat lahko štel, kadar zmaga so-
cializem. Za male narode ni nacio-
nalne rešitve brez socializma.

CARJEVI BIRIČI.

Beli car, slovanski car, očka,
batjuška, je zopet v Peterburgu.
Vrnil se je s svojega potovanja
po "Evropi", katere se njegova
noga skoraj dotaknila ni, kajti
car vseh rabljev se še po morju ni
upal peljati, če ga ni spremljala
cela mornarica spredaj in zadaj.
In če se je barka krvinskega carja
morala približati suhi zemlji, so
bili na obrežju mobilizirani celi
vojni zbori, med katere za za nič
na svetu ne bi bil smel pomešati ci-
vilist. Tako se je vozil poglavar
največje države v strahu in tre-
petu po tujem morju in je bil
vendar vesel, da je vsaj za par
tednov ušel iz svoje "ljubljene"
domovine, kjer se mora ustrašiti
vsake škatljice sardink in vsake
kolesarske piščalke. Na tem straš-
nem slovesnem potovanju so ga
pozdravljali glavari Nemčije,
Francije, Anglije in meščansko
šasopisje je natisnilo vsako besede
naštudiranih govorane in je po-
ročalo o vsaki čaši šampanjca,
ki se je popila pri banketiranju.

Narodi pa so sprejemali gospo-
da Nikolaja Holštajn Gotorp Ro-
manova s kletvami. Veličanstvo
jih ni slišalo, zakaj vmes so stale
široke vrste infanterijskih in ka-
valerijskih polkov. Vendar jih je
gospod Miklavž moral čutiti; saj
se ni upal v bližino.

Takrat pa kletve večinoma še
niso veljale Nikolaju osebi, tem-
več Nikolaju simbolu. Krvnični
zistem, ki ga predstavlja car vseh
Rusov, je bil predmet splošnega
ogorčenja, mož sam pa je veljal
skoraj povsod za slabika, ki pač
trepeče za svoje življenje, sicer
pa nič ne ve, kaj se godi v nje-
govi obširni državi, zlasti ne, kaj
počenjajo njegovi policaji in
sodniki.

Ta dolgoletna bajka je sedaj
pokopana. Smrtni udarec ji je
prizadel Bureev, ki je razkrinkal
Azeva, Hartinga, Landesena, Bo-
rowsko in zistem ruske tajne po-
licije sploh. Doslej se je redno po-
kazovalo, da je Bureev temeljito
poučen o teh razmerah in da se
mai lahko verjame. Zato je tudi
popolnoma verjetno, da z nje-
rove trditve o carju vseskozi res-
nične. Bureev pa pripoveduje, da
so Nikolaju natančno znane vse
hudobije tajne policije, vse pro-
vokacije, vse špiunstvo, vsa podla

izdajstva, vse krvave sodbe. Za
carja se vodi poseben dnevni za-
pisnik, ki je seveda tajen, iz kate-
rega se pa on poučuje o vseh do-
godkih. Bledi Miklavž torej ni
nevedno orodje v rokah birokra-
cije, temveč sam vrhovni glav-
tajne policije i začetnik njenih
hudodelstev. On je na Ruskem to,
kar je bil Abdul Hamid na Tur-
škem: Največji sovražnik, zatira-
lec in morilec svojega naroda.

S tem se izpremeni marsikaj v
sliki Rusije, katero si je doslej
stvarjalo ljudstvo v Evropi. Na
vsak način si bo dobro zapomniti,
da vlada groza na Ruskem po ca-
rjevi volji in da je batjuška od-
govoren za vsa uradna hudodel-
stva. Kri ga ni slučajno pobriga-
la, ampak sam jo je prelivaj, ve-
doma in namenoma. To je treba
vedeti, da se prav razumejo boji
v Rusiji.

Senzacionalno in za rusko tajno
policijo strašno je še eno odkritje
Bureeva, ki je skoraj tako važno
kakor razkrivanje Azeva. V Šar-
lotenbргу pri Berlinu živi ne-
ka Jenaja Jučenko, rojena Gern-
gross, ki je bila mnogo let član
revolucionarne ruske stranke. Njo
označuje Bureev zdaj za grodne
ruske tajne policije.

Že pred daljšim časom je Bu-
reev trdil, da je ta ženska policijs-
ska agentka, toda ker ni bilo jas-
nih dokazov, ni revolucionarni
odbor nastopal proti njej. Pač pa
je dovolil Bureevu, da sme na
svojo odgovornost preiskati stvar
in gledati, kako jo dokaže. Bu-
reev se je naloga popolnoma po-
srečila; potoval je v Berlin in
tukaj je pripravil Grengrossovo,
da mu je v svojem stanovanju in
v kavarni pred pričami priznala
svoje zveze s policijo. Tri ure jo
je Bureev zaslišaval kakor preis-
kovalni sodnik in končno je izpo-
znala, da ji ne pomaga nobeno u-
tajejanje, nobeno zavijanje, no-
bena laž. Tedaj je priznala: "Da,
jaz sem izročila vaše prijatelje
policiji. Jaz sem onemogočila va-
ša podjetja." Ko se je potem spo-
mnila na svojega sina, se je raz-
jokala...

Petnajst let je bila Gerngrosso-
va v službi tajne policije. Pe-
najst let je varala člane stranke,
v kateri je bila vpisana. Sama je
organizirala celo vrsto atentatov,
da je potem izdala udeležence.
Njeno hudodelsko delovanje se je
začelo že leta 1894, ko je bila šele
28 let stara. Vse, kar je mogla iz-
vedeti o svojih sodrugih, je na-
znanjala policiji, od katere je do-
bivala mesečno plačo. Izdala je
med drugim Raskučinovo zaroto
proti carju in da bi se otrsela vsa-
kega suma, se je dala obsoditi na
11 mesecev ječe. Tako si je pridobi-
la neomejeno zaupanje med re-
volucionarji, katero je potem iz-
rabljala brez vesti in sra. Leta
1906 je šla v inozemstvo, da bi
baje nakupila orožja za revolu-
cionarje, pa je denuncirala poli-
ciji vse voditelje gibanja. Leta
1907 je sama organizirala atentat
na vrhovnega policijskega načel-
nika Reinbotta v Moskvi. Sama
je v gledališču pokazala mladi
Slumi Frumkinovi prostor, odko-
der ima streljati na Reinbotta in
prav na tem prostoru je jo poli-
cija aretirala. Še letos je na po-
seben podel način izročila policiji
skupino revolucionarjev, med nji-
mi svojega najboljšega prijatelja
in njegovo bolno ženo...

Na tak način vzdržuje carjeva
policija cerjevo samovlado. Tako
se izvršujejo najstrašnejša hudo-
delstva pod plaščem zakona. Am-
pak priti mora na dan, ko se zru-
ši ves ta zločinski zistem in se ru-
ski narodi rešijo Azeva, Hartinga,
Borowske in Jučenke in vseh
Stoljipinov in Nikolajev. Kdo ne
bi želel trpinčenemu narodu, da
bi doživel čimprej ta dan svoje
slave in svobode?

"Rdeči Prapor".

Za Chicago in okolico sta naša
zastopnika Mike Kulovec in John
Jereb.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lastnik in izdajatelj:

Jugoslovenska delavska tiskovna družba v Chicago, Ill.

Naročnina: Za Ameriko \$1.50 za celo leto, 75c za pol leta. Za Evropo \$2 za celo leto, \$1 za pol leta.

Oplati po dogovoru. Pri spremembi imenila je poleg novega naznaka tudi STARI naslov.

PROLETARIAN

Owned and published EVERY TUESDAY by

South Slavic Workmen's Publishing Company

Chicago, Illinois.

Glavilo Slovenske socialistične organizacije v Ameriki.

Joe Jesih, President;

John Petrich, Secretary;

Frank Mladic, Treasurer.

SUBSCRIPTION RATES: United States and Canada, \$1.50 a year, 75c for half year. Foreign countries \$2 a year, \$1 for half year.

ADVERTISING RATES on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

1802 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

KAOS.)*

Piše Drskar.

(Konec.)

Rekli smo že, kako stojimo z ozirom na izobrazbo, s spoznanjem samega sebe in družbe v očigled dejstva, da se kvasi o svobodomiselnosti, o socializmu in naprednosti?

Vsakdanja praksa ne daje tiste spričevala, kakršnega bi radi imeli. Ravno narobe je. Spričevalo je za nič, ampak na to se ne gleda, kako govori spričevalo, glavno je, da se zadosti hrepenenju in želji. Od kod to? Kje so dokazi in v čem se zrealizirajo, ali bolje: od kod izvirajo ta slaba spričevala, katerih utajiti se ne da? Oglejmo si jih.

Prvo slabo spričevalo je v trditvah posameznikov o "kšajtnosti"; hoče se biti "dost kšajt" zase. To je pa zelo slabo, ker človeka zavira v napredku iz kaosa. V tem slučaju se postavljajo v službo domišljijo mesto resničnosti in se neguje površnost — kaos, mesto prizadevanje po jasnosti. Seveda se da to opravičiti, če ima človek dobro voljo lotiti se uka, kateri ga ima voditi iz kaosa, iz vsakdanje "kšajtnosti" v jasnost.

Toda sedaj pride najvažnejše vprašanje, namreč kako je to prišlo kar tako, čez noč, da so 45% naenkrat postali tako svobodomiselnosti in taki naprednjaki? Ali se je teh 45% izobrazilo v velikih slovenskih socialističnih organizacijah, ktere je — recimo organiziral lastnik novodobnih svobodomiselnih sredstev, Konda — mogoče njegov tast Mayer?

Ali je toliko jasnosti in svobodomiselnosti, kolikor se jo hoče sedaj po imenu uveljaviti — za jelo tistih 45% iz velikih slov. javnih knjižnic, ktere je, — recimo osnoval po širni Ameriki znani "rodoljub" in šifkartaš Sakser?

Ali je mogoče na vse to uplivala družba sv. Cirila in Metoda, za ktero se čujejo zadnje čase glasovi iz New Yorka?

Ali so mogoče to provzročile bukve družbe sv. Mohorja? Mogoče Grofca Beračica? Blaznikova pratika? Lurska voda? Celjske kaljice? Črne bukve? Trinerjevo vino? Amer. Slovenec? Cl. Am.? Glas Sv.? Glas Nar.? Glasnik? Odgovorov na ta vprašanja ni potreba, ker odgovarjajo sama zase. Cela uganka se namreč suče le okoli imen, pod katerimi naj bi se delali kšeft. Verski trg med amer. Slovenci je bil namreč že prenapolnjen z verskimi trgovci in mešetarji; treba je bilo torej novih besed, ki so prilagodene novemu duhu časa. Ta nov duh je industrijalna svoboda, gospodarska svoboda; — pravzaprav je to krik po rečeni svobodi. In glej, takoj so pritekli kupei in mešetarji, ki so takoj pripravljali prodajati in kupovati svobodo, svobodomiselnost, socializem in naprednost. Oni niso šli na semenj z blagom, s predmeti; niso postavili šotorov; niso šli agitirati, organizirati, poučevati o sistemu današnje družbe, o nje krivicah, o sistemu vladanja, o politiki, o razredni zavednosti i. t. d.; niso šli ustanavljati bogatih knjižnic, ampak fehtat so šli v narodu za kamnite spomenike, za cerkvene turne, za sokolske trake, za narodno mučenstvo,

*) Pomeni zmes.

prav tako kot delajo to verski kramarji in mešetarji. Razlika med takozv. narodnimi in verskimi kupčevalci je le v tem, da verski zidajo cerkve in postavijo šotore brez predmetov, narodni zidajo pa sebi hiše, v kterih napajajo narod s praznimi frazami, da sami žive tim bolje; sredstva to so politična, pa drže za svojo reklamo. Tragikomično pri vsem je naposled le to, da se rojaki, ki žive v kaosu tako potegujejo za le teh privatna podjetja.

Kdo čitatelj iz oddelka 45%, ki se bo čutil prizadetim, bo brž dostavil: Ta Drskar ne piše logično, ali pa hoče le s to le tožbo vzbujati pozornost na čitatelje "Proletarca", kajti če ljudje niso izobraženi in sploh: — če v Ameriki še ni potrebnih knjižnic, delavskih organizacij i. t. d., potem tudi ni zameriti kaosu če se nazivlje, danes tako, jutri tako in če ni dosleden v svojih načelih.

Da, resnica je to, da širšemu kaosu ni zamere vsled njegove nedoslednosti v prakticanju svobodne misli in napredka pa socializma; obsojati pa je tiste, ki se postavljajo narodu na čelo za voditelje svobodomiselnosti, ker le ti so odgovorni, da se ne vrši napredek kaosa k jasnosti neovirano. Da se ne bo reklo, da ni dokazov. Evo jih:

Pred leti je slov. soc. organizacija v Ameriki organizirala nekaj klubov, z namenom, zaprijeti praktično delo v kulturnem in političnem oziru v Ameriki živčih Slovencev. Ker so pa ljudje iz kaosa, ki oskrbujejo "Glas Sv." videli v tem biznis, so enostavno udarili po mešetarski po tem delu, češ, če ne mi — tudi vi ne. Njih načelo, osebne inicijative je bilo: "vlada ali vniči." Začelo se je napadati organizatorje, njihov delo, in tiste, ki so spadali k klubom.

Eni, ki so bili šele začetniki pa niso mogli biti na jasnem kar čez noč, kdo ima prav, zato so namen za vstop opustili. Nastala je zbeganost — in to zbeganost, zmes — so brž krstili pri G. S. za svobodomiselnost. Sami niso hoteli delati organizirati — ker ni nič v tem; drugim pa niso dali. Da so pa svojo lenobo opravičili in pravi namen prikrili, so pa začeli na ves glas kričati hura za svobodo in svobodomiselnost, — in hura! je bil odmev "kšajtovec" iz 45%.

Tako se je ustvarila potreba za anoniranje velikega napredka za svobodo — svoboda fraz; tako se je ustvarila zmedenost, ktera sedaj — lahko rečemo, vlada.

V okrilju take vlade, ko je treba na vseh koncih pojasnil in naglih odgovorov, pa ni čas ugoden za organiziranje. V takih časih vspeva najbolje ščuvanje, denuncijanstvo, vohunstvo, laž, obrekovanje in blatenje.

Jasnosti naloge v takih časih je, da odbija napade in čisti vodo, ktero meša nasprotnik z namenom, da bi laglje v nji ribaril.

Za organizatorično delo je treba miru, reda in sistematičnega dela. Tega pa tako dolgo ni mogoče, dokler ne preneha od strani kaosa načelo: "vlada ali vniči," ali tako dolgo, dokler ne porazi tiste, ki vzdržujejo štadij (stopnjo) kaosa na višku. Prvo je odvisno od njih, drugo od nas.

Nikakor pa se jasnost ne sme umakniti kaosu iz sedanjega porzorišča kot premagana, temveč kot napredovalka če že ne zmogavka svojih načel, ki se zrealizirajo v resnični svobodomiselnosti, socializmu in kulturnemu delu med slov. delavci v Ameriki. Naš bojnik klie naj bo: jasnost bodi prva!

V OBRAMBO.

Vse, kar obstaja v naravi, ima svoje prijatelje in nasprotnike, prijatelji vzdržujejo — nasprotniki podirajo. To je naravni zakon — tako je in tako obstaja. Pogledajmo drevo. Zemlja ga redi, solnce ga oživlja. Vihar ga skuša podreti. A drevo se mu upira. Do tal se majo deblo — a čim večji sila, tem večji odpor.

Jednako je v organizacijah. Vsaka organizacija ima svoje ideale in cilje v svojem programu. Program je plan, v kterega izvršitev se začne delati. Organizacije so sicer produkt kulture, otroci vsega močnega človeške misli, ktere možnost je neomejena. A kljub temu je podvržena popolnoma tisti stvar, zakon, kakor stvarstvo, kterega je rodila narava. Ima svoje prijatelje in nasprotnike. Pri-

jatelji delujejo, nasprotniki podirajo.

Jedno izmed najmogočnejših orodij za obstanek je borba. Borba krepi jasni pojme, ozdravlja slabosti in druži v skupine. Borba je potrebna, ker je naravna. Boriti se mora vse v naravi: kar obstaja, se bori od najnižjih vrst do najvišjih. Bori se posameznik in v skupinah. Borba posameznik ali borba skupnih stvari — namen je veno jednak — gre se za obstanek.

Ni ga torej v naravi razvoja, kteri bi se razvijal brez protisil. Ni ga človeka in ni organizacije, ktera bi mogla obstajati brez boja. In boji najhujše vrste se vršijo vedno tam, kjer je na razpolago najvišje orožje — človeška misel.

Organizacija je skupina posameznikov. Pogoji, kteri veljajo za posameznike, veljajo prav tako za skupine. Naša socialistična organizacija je tudi skupina in veljajo zanjo natančno tisti pogoji kot za druge skupine. In borba, ktero mora voditi ona za svoj obstanek, je večja in mogočnejša, kot je bila sploh kdaj borba kakke organizacije. Naši nasprotniki imajo poleg jednakega orožja — misli — še druge ugodne pozicije: sedanjí sistem. To je sicer gnjila tradicija srednjeveških časov — toda ljudje so zrastle v nji. Premišljevali niso nikdar, ali je pravila ali ne. Ker je tukaj, so se jo oprijeli kot nekaj naravnega, kot nekaj tacega, kar mora obstajati. Imamo torej poleg načelnih nasprotnikov še tradicijske, kteri so pa prav tako nevarni kot prvi.

Čital sem že v par številkah o pomini sodruga Moleka: da naj ne zapravljamo zlatega časa. Borbe, ktere vodimo s Svobodaši, pomeni pri njemu zapravljanje zlatega časa. Poziva, naj pustimo vse drugo in naj se borimo samo proti kapitalu in načelnim nasprotnikom.

Jaz čitam večinoma vse liste in zasledujem pazno vsako gibanje. Rekapituliram sem vse, da bi našel kak zapravljanje časa — a našel nisem ničesar. Pač pa sem našel vseskozi opravičen in potreben boj.

Sodrugi Molek se mi zdi preidealen; zato je zagrešil v svojem pozivu taktično napako s tem, da poodeenjuje nasprotnika. To je nevarno. Takim napakam so podlegli že posamezniki in cele skupine. Ljudi, kteri so stali navidezno že v naših vrstah a so zdaj zagrizenejši kot naši načelni nasprotniki, se ne sme poodeenjevati. S takimi je treba obračunati in sicer temeljito. Naj ne misli sodrugi Molek, da se je vodil boj proti dvem ali trem osebam, ktere sede v uredništvu G. S. Nikakor ne. Boj se je vršil proti zastrupljenju javnega mnjenja, kterega skuša zasejati imenovani list.

Lepo je pozivati na borbo proti skupnemu sovražniku: to je načelnemu in tradicijskemu. Ampak pred vsem moramo izčistiti naše lastne vrste, v ktere so zašli individui, kterim ni bilo nikdar za stvar, pač pa le za profit. Mi dobro vemo, kje je naš skupen sovražnik. On je dobro zabarikadiran v svojih trdnjavah. V teh nas bode tudi pričakoval. Začeti proti njemu boj, kot smo ga začeli proti Svobodašem, bi se reklo metati bob v steno. Dokler bode imel trdnjave v dobrem stanju, bi bil vsak enak boj neuspešen. Kar nam mu poderemo trdnjavo — sistem časa — potem pade sam od sebe.

Za nekrat se moramo zadovoljevati z osvojenjem manjših pozicij — ker nas je še mato. Ko padejo te — potem pridejo velike same od sebe na vrsto.

Mogoče se bode zdelo to komu malenkostno — pa ni. Bolje je, da pomnožimo svoje vrste za par ljudi, kot pa da gubimo čas z nasakovanjem trdnih pozicij.

Če se borimo, zajedno tudi delamo. Boj daje nove snovi — v boju se učimo, kako se najuspešneje deluje. Če je sodrugi Molek misli, s svojim pozivom, da smo zapravili čas, potem gotovo ne sodi pravilno. Borbe za naše cilje so tudi delo — in celo važno delo. — In če se zdi sodrugu Moleku ta borba malenkostna, naj pomisli samo jedno: socializem je tako naraven vsled tradicij tako revolucionarna misel z ozirom na vladajoči sistem, da se moramo boriti skoro za vsakega sodruga posebej, če hočemo, da se večajo naše vrste. Ljudje so rezultat vzgoje in družbe; zato jih moramo pridobiti v sedanjih časih le na dva načina: Naravno nadarjeni zapazijo

sami krivice v sedanjem sistemu ter se nehoče priljujejo socializmu, druge je pa treba učiti — povedati mogoče stokrat, predno se jim začno odpirati oči.

Zadovoljujmo se za enkrat s tem, kar je mogoče doseči v danih razmerah. Toukajšnega gibanja ne smemo primirjati z Evropskim, ker tukaj smo še v povojih, tam pa padajo že centralne trdnjave. Zato pa popolnoma odobravam taktiko "Proletarca" in vidim, da uspešno deluje; z dosedanjim bojem si je pridobil marsikterega sodruga, zajedno je pa seštel iz svojih vrst dozdevne socialiste, kteri so bili vsled svojega javno povedanega socialističnega prepričanja samo ovira vsakemu napredku. Pozabiti ne smemo, da je socializem prekrasna, vzvišena misel, ktera je do zdaj največ trpela od tistih, kteri so bili za parado njeni pristaši, v resnici pa jo niti razumeli niso.

Tudi jaz vzklikam: ne zapravljajmo zlatega časa z nepotrebnimi opomini, ampak delajmo. La Salle, 14. septembra 1909.

ŠE ENKRAT OD NEKOD.

"Vemo tudi, da se je ta boj izeimil iz osebnih konfliktov v S. N. P. J. in vsak poznejši večji izbruh datira s kakšno konvencijo omenjene podporne organizacije." Tako piše sodr. Molek v zadnjem "Proletarcu".

Čita se gladko, razume se frazasto in pozna se, da ni logike v tem odstavku.

Saj sodr. Moleku bi moralo biti znano, da je "Proletarca" rodilo načelno nasprotstvo. Ali ni G. Konda vrgel dopis sodr. Simona Kavčiča ošabno v koš, ker je kritiziral vseslovensko slavnost (piknik) v Chicagu, na katerem so sodelovali tudi klerikalna društva? Ali meni sodr. Molek, bilo še mogoče smatrati "Glas Svobode" za glas svobode, dokler lastuje ta list G. Konda?

Sodr. Molek se dela tudi naivnega, kar mu nič ne pristaja. Vzlie svoji naivnosti v javnosti pa le ve, da so kasnejši boji med "Glas Svob." in "Proletarcem" na "Proletarčevi" strani imeli gospodarsko in načelno podlago.

Ali niso v "Glas Svob." zagovarjali vse nerednosti, ktere so izvršile posamezne osebe v starem odboru? Mar naj bodo socialisti take pohlevne ovce, če vidijo in če imajo dokaze, da se je denar zapravljaval in poneveril, ki je bil last vseh društvenikov, da molče o vsem? To bi bili res fini socialisti!

Ali je tak list še načelen, ki priporoča demokratke in prohibicioniste, dva meščanski stranki, potem gre pa njega lastnik prosit k osrednjemu odboru ameriške socialistične stranke za \$200 podpore, češ, da je socialist.

Slovenski socialisti, organizirani v slov. soc. klubih prispevamo z doneski s skupnim stroškom stranke. Nakrat pa pride k osrednjemu odboru človek, ki je le takrat socialist, kadar ima dobiček od socializma, drugače pa daje socializmu brec in zaščitice, in zahteva \$200 podpore (darila). Ali naj k temu molčimo slov. socialisti, ki smo po poklicu sami delavci, ki moramo trdo delati v tovarnah, rudnikih in plavljih?

Gledamo naj mirno, kako se dele darila nesocialistom iz tiste svote, h kteri smo prispevali tudi mi?

Ako bi priznali kaj takega za dobro, tedaj bi izvršili nekaj nesametnega in nelogičnega.

Sodr. Molek trdi, da se je izeimil iz osebnih preprirov v S. N. P. J. Ali zamore sodr. Molek našteti, kterega socialistov, ki se je bojeval proti "Glas Svob.", da se je potezal za kakšno dobro plačano mesto v glavnem odboru S. N. P. J.?

Sodrugi Molek menda sploh ne ve, kaj je osebni boj, če ga sodim po njegovem zadnjem dopisu. Oseben boj pomeni pri vseh razsodnih ljudeh, da kdo radi osebnih koristij napada druge. Sodr. Molek je pa v zadnjem "Proletarcu" napisal glede osebnega boja tako dvomljivo, da bo večina razumela, da socialisti radi osebnega koristolovstva vodijo boj proti G. Kondatu.

Sodr. Molek bo trdil, kdaj sem zapisal kaj takega? Naj le čita svoj članek in tam bo našel: "Toda posvečati po cele kolone v itak že skrčenem prostoru "Proletar-

ca" osebam, ktere žive samo od intrig in prepira, kterim je časopisje in smetišnica jedno in isto in kterih že od nekdaj ni prav nič sram, nas ne samo ponižuje in omalovažuje, marveč tudi škoduje našemu delu na polju agitacije in propagande, dolžnosti, ki nam jih narekuje naš program."

Sodr. Molek je v tem odstavku tako rahločuten, da ne imenuje niti osebie g. Kondata; sodruga, ki polemizirajo z "Gl. Sv." je pa vsekal s kolom: "Vi ne agitirate, ne izvršujete svojih dolžnosti in ne delate po načelih naših in ne po našem programu." Tako se čita skozi vrstice. Ali mar ne sodr. Molek??

Program izvršujejo sodr. Molek in osebie!!!

Sodr. Molek navsezadnje priporoča, ker je "Odnokod" zapisal, da je G. Konda bolj nazadnjaški, kot ljubljanski škof Jeglič in jezuitje očetje, ki so kdaj naselili na Kranjskem, da se sploh ni treba zmeniti zanj.

Izvrstno sodr. Molek. Ne zmemimo se za jezuite in škofa Jegliča, ki so manj nazadnjaški kot Konda. To bi bilo vsaj logično z ene strani, če sodr. Molek prav radi vdriha po tistih, ki so manj nazadnjaški kot Konda. Mesto, da bi se sodr. Molek potrudil in dokazal, da so ljubljanski škof in jezuitje bolj nazadnjaški kot Konda, si je pa s sarkastičnim in plitko frazo pomagal preko dokaza. Branil je zopet osebie!

Sodr. Molek pravi: "Očistimo list vodene polemike."

Sodr. Molek naj bi napisal agitatoričen članek mesto zagovora "osebiam" in poziva, da se naj le tisti oglašajo, ki so za zagovor osebie in voda bi se ne vrela v kotlu.

Če bi vpoštevali nasvet sodr. Moleka, bi morali svetovati s drugom v stari domovini: "Dajte mir Gabrščkom, Tavčarjem, Hribarjem, Šusteršičem, Krekom, Jegličem, dasi niso tako nizkotni kot naš Konda, vendar so pa le osebie, ki so splezale navzgor s takimi sredstvi kot naš Konda." In kaj bi rekli sodrugi k temu? Smejali bi se nam.

Sodr. Molek! Ne zapravljajmo zlatega časa! Pišimo agitatorične članke in ne izzivajmo nepotrebnih polemik v "Proletarcu". Zagovor za osebie prepustimo "Gl. Sv." Če bo treba odgovorjati, bode že sodrugi odgovorili, ne da bi bilo treba sodr. Moleku izzivati polemiko v "Proletarcu".

Dokler je bil sodr. Molek urednik "Proletarca", je bilo povsodi pod članki in črtami čitati njegovo ime. Naj bo še zdaj tako delaven in v "Proletarcu" ne bo pičlo odmerjenega prostora, odkar je uredniško delo razdeljeno. "Proletarec" bo zopet imel kmalu staro obliko.

Ako je sodr. Moleku, da se njegovi nasveti doženejo do konca, naj svoje nasvete da na kritično rešeto v slov. socialističnem klubu v Chicagu. Tam se lahko stvar dožene do konca, ne da bi bilo potrebno izrabljati pičlo odmerjeni prostor v listu.

Če je sodr. Moleku za to, bo na prvem shodu kluba prišel s tem na dan in ne bo treba rabiti predalov v listu.

V listu se pa z njim ne bom prepiral, ker menim, da čas je zlat v agitatoričnem smislu.

Ne zapravljajmo zlatega časa z frazami, ki so nanizane druga za drugo v dolgem članku, ki nima nobene globlje misli. Ne branim osebie, ki nas niso najele za zagovornike. Delajmo, pa nikar ne delujmo. To je moj zadnji nasvet sodr. Moleku.

J. K.

Dopisi.

Glencoe, O.

Ker pozivljate v zadnji številki, naj seizrečemo, kakšno stališče zavzemamo posamezniki napram bojem v Proletarcu, povem, da je tako prav. Do zdaj smo imeli večinoma odgovore, od zdaj za naprej začnimo pa z resničnim bojem napram ljudem, kteri so v podlih obrekovanjih naravnost nedosegljivi. Jaz pravim: sodrugi na boj. Socialističen pozdrav.

Ignac Zlemberger.

Chicago, Ill.

Sodrugi Ivan Molek piše, da naj ne zapravljamo zlatega časa. Jaz ne vidim v tem, da trebimo razne pijavke izmed naših vrst, nobenega zapravljanja zlatega časa, ampak samo potrebno operacijo,

ktero se mora izvršiti, — čim prej tem bolje. Vsaka stvar ima svoje bojovnike, svoje zagovornike in svoje nasprotnike. Po mojem mnenju torej to ni nepotreben boj, ampak potrebna operacija.

Fr. Podlipce.

Colorado City, Col.

Cenjeno uredništvo Proletarca! Upam, da mi odstopite malo prostora v listu. Želim sporočiti malo glede agitacije za naš delavski list Proletarec. Imenujem ga pravici delavskega in našega, ker je edini list, kteri se bori za naš koristi.

Nadeljal sem se v resnici, da v septembru zagledam na obeh straneh. Tega pač nisem učeal, dasi bi od srca želel temu našemu zagovorniku najlepši prosep. Ravno to nas ne sme strašiti, T. nas mora podžigati za novo delovanje. Jaz sem začutil to dolžnost in poskušal sem nekaj. Tla sem dobil še dosti pripravljen in tukaj nekaj naročnikov. Jaz se bodem še potrudil, kar bode v moji moči. Če stori vsak sodrugi tako svoj dolžnost, potem ne dvomim, da bode videl list vsaj o novem letu na obeh straneh.

Torej sodrugi, list je v naših rokah. Pomagajmo mu s svojimi delom. Če pri jednem nedosežemo ničesar, poskusimo pri drugem. Z delom ne moremo nič zbiti, pač pa veliko pridobiti.

Sodrugi, na delo. Brez boja zmagat. Pozdrav vsem sodrugom.

Fr. Pogorelec.

Aurora, Ill.

Cenjeno uredništvo Proletarca! Tudi jaz se priporočim za prvorstie v našem delavskem listu Proletarcu. Naša naselbina je majhna in se le malokdaj kaj sliši od nas.

Glede dela je tako: dela je precej samo zaslužek je majhen. Tudi glede drugega napredka, kaj posebnega poročati. Naslednji precej sodrugov, ampak pridejo take težave kot povsod. Kteri postane sodrugi, ne da bi del zakaj, mogoče zato, ker je njegov prijatelj. Da taki niso nesljivi, je umevno.

Tukaj imamo socialistični klub št. 9. Drži se precej dobro, dasi je hotelo par bivših "sodrugov" uničiti. Pa to se jim ni posrelo in se jim tudi ne bode.

H koncu pozdravljam vse vedne sodrugi in jim kličem: delo za naš list!

Alojz Javornik.

Listnica uredništva.

F. P. Conemaugh, Pa. Vaša pomba nam je najboljši dokaz, da smo na pravem potu. Veseli me, da ne spadate med tiste, kteri upili, dokler nismo začeli z bojem, kaj zakaj jih pa ne primete, če se pustite tako napadati, zabimate pa list itd. Potem ko nekaj časa delili krepke klofaje na zopet ni bilo prav in začelo se zdihovati: ah to ne gre za socialističen list. Ta boj naj se opusti, pa naj se gre ravno svoje po — Ti ljudje smatrajo socializma za kost, ktero naj se toliko gloje, dokler se je kaj drž. Mislo mogoče, da je tako kot vro moke, ktera sa preklada od tala do tedna. Še danes ne vedo, da socializem ni navadna masa, ampak da živi — s človekom živim, njim se bori — socializem je živ vek sam.

I. Ž. Glencoe, O. Mi smo pričeli dopis, kot nam je bil poslan. Zagovora pa nismo pridobili, ker se nam je zdelo nepotrebnost. Glede jednega — smo si i tak očistem, drugega pa nimamo nobenega uzroka zagovarjati ali se pečati z njim.

SODRUGI POZOR!

V soboto dne 25. t. m. se seja slov. soc. kluba v Narodni Dvorani 1802 So. Center ave. četek točno ob 8 uri zvečer.

Ker so važne stvari na dnevnem redu, naj sodrugi ne pozabijo na navzočih. Pripeljte seboj tudi svoje znanec.

Po seji se korporativno delo žimo zabave, ki jo priprave hrvatski sodrugi. Zato pa vsi sejo!

Frank Podlipce, tajnik.

Dolžnost vsakega socialisti podpirati svoje časopisje. Agitirajte za "Proletarca". Pridobite mu nove naročnike.

OBODAŠI V PRAVI LUČI

(Konec.)

railo se je. V uredniški sobi na gugalniku sedel zet in pu-trago in fino smodko. Na ob-ga se mu je poznalo, da je tru-da bi najraje legel v posteljo, so bile le napolodprte, leva mu je pa visela leno ob gu-niku. Po njegovih možganih so križale razne misli in načerti. Videl je tudi poluglasno zaklel, intje se je pa čul globok vzdih, se odmeval po sobi kot klie ob-nega človeka, ki išče pomoči. Kar zadnji načrt, katerega je v-arni izdelal tast, ni vspel, je obupal, da proderejo kedaj-govi malopridni nasveti med-enskimi delavci in obrtniki v-eriki. Videl je, da se mu po-lačja ladija pod nogami, da gu-ščajo polagoma tudi njegovi-ni prijatelji.

Vse je proč! "je spregovoril, seboj in trudno je naslonil-vo nazaj, v duhu je pa gledal-je življenje, odkar je zašel na-rovnaško pot. Ljudje, ktere-šleparil v Kaliforniji in Colo-ri so prihajali v dolgi in nepre-dni vrsti. Obklečeni so bili v-vo, in sredi spreveda so nesli-liša, ki je ležal na trebuhu v-ovi, zadaj na glavi, mu je pa-ala globoka in strašna rana, kteri so šli tiho in molče mimo-ga, drugi so mu zopet žugali s-tni, a tretji so ga zopet kleli-kazali so na svojo oguljeno-leko in prazno listnico. V spre-đu so bili starčki, krepi mo- in fantje, stare žene, zala-kleta in bosonogi otroci. Nekte-ko imeli v rokah molitvenice, dolge rožne vence, ki so segali-oraj do tal. Sredi spreveda so-nesli na visokem drugu ne-škino štandarto, ki se je naglo-moderni električni oznanjeva-ko, so prišli bližje, spremeni-v-kos umazanega papirja, na-erem je bilo čitati eno samo be-do: "Šmir". Za temi je kora-la dolga vrsta delavcev. Bili so-darji, ki ob težkem delu vsaki-n vagajo svoje življenje globo-doli pod zemljo za kapitaliste, sled težkega in napornega dela-n so bili živi upognjeni, njih-razi pa upadli in bledi, vsled-ubega in zaduhlega zraka v rud-kih. Sredi svojega krdela so no- tablico s napisom: "Proč z-om Rokovnjaštvu!" Njim so-šili delavci iz jeklarn, topilnic, repki možje, katerim mučno in-človeško delo koplje prerani-bob. Nosili so štandarto: "Ro-ovnjač je nas preslepil, da je-čuenik.

Dali smo zadnji cent iz svojega-apa, rokovnjač je pa imel 17 ti-š dolarjev na banki. Proč z rokovnjačem!" Za njimi so korakali rokodelci:ovači, mizarji, strugarji, čev-ari, krojači, kleparji, kolarji, rojnik, peki itd. Nosili so rde-bandero, na kateri je bilo čiti-ti: "Zavedamo se! Med nami ni-rostora za sleparje in rokovnja-č!"

Za temi so prišli mali obrtniki:ostilničarji, prodajalci jestvin,obleke, perila, obuče itd. "Sredi-ete je plapolala zastava z napi-om: "Mi ne oglašamo v Glasu-okovnjaštvu." Tako je prihaja-četa za četo delavnega ljud-va, vsaka četa je imela svojo-standarto, bandero ali zastavo s-rimirnim napisom. Vsi napisi so-bili proti slepariji in Glasu Ro-ovnjaštvu. Nakrat se je pretga-a dolga vrsta mimo korakajočih-v v daljavi se je prikazal oblak-rahnu. Zet se je oddahnil, ko so-ginili spred oči ljudje, ki so ga-napisi spominjali na njegovo vi-arno in rokovnjaško življenje-za preteklih in sedanjih dni. O-čnil je svoj blaziran obraz proti-oblaku prahu, ki je prihajal bli-že in bližje. Začelo se je od da-š bobnenje stroja in škripanje-etro sukajočih koles pa cestnem-amenju. Prikazal se je avtomo-bil. V njem je sedel advokat z-okavim obrazom, v fraku in kla-ku. V rokah je držal papir, na-kterem je bilo že čitati od daleč:

"Pomiločjenje po najvišjem urad-liku republike."

Zet se je zjasnil obraz in nar-čal v zmagonosen smev. Gledal-je zopet na cesto. Iz daljave se je-čulo zopet korakanje ljudi.

Kmalu se prikaže majhna četica-ljudi. Obklečeni so bili fino in skrb-ko. Imeli so ostržene in porezane-hte na rokah. Le noht na me-zen je bil tako dolg in špisast,da je bil podoben rogju na gnoj-

nih vilah. Počesani so bili tako-skrbno, da bi navaden človek mi-silil, da so šteli lase, ko so česali-prečo na glavi. Njih noge so tiča-le v lakastnih čevljih; hlače so pa-imeli privrhane, da je lahko opa-zil vsakdo, da nosijo pisane no-gavice. Ta četica je imela dve-standarte: "Živel Glas Rokov-njaštva!" — "Klanjamo se moj-stru rokovnjačev. Bog ga ohrani!"

Zet je vzdignil roko, da bi četi-ci podelil svoj rokovnjaški bla-goslov. A vznemirila ga je nova-prikazen in upalovzdignena roka-je omahnila, oči so se mu izbu-lile.

Prihajala je ženska. Za njo so-korakali zopet vsi, ktere je osle-paril tekem svojega življenja, za-njimi pa nepregledne vrste de-lavcev. Bila je boginja svobode. Nosila je prapor, ki je plapolal-ponosno v zraku. Na njemu je pa-bliščala ena beseda v zlatih čr-kah: "Socializem".

Zet se je zganil. "Kam naj be-žim? V staro domovino?" je go-ovoril glasno.

Omahnil je s stola in se probu-dil iz težkega sna. Pogledal je-plaho okoli sebe, pograbil je sve-ženj bankovcev in bežal, da se-reši teh pošastij.

Črte, ktere sem napisal pod na-slovom "Svobodaši v pravi luči",niso nič drugega kot zaznamki iz-življenja ameriških Slovencev, ki-nimajo drugega namena, kot v-kratkkih besedah osvetliti karak-terje, kakršne je vzgojila današ-nja človeška družba.

V nas Slovencih je še vkoren-njena misel, da se mora v črtah,povestih in romanih slikati le do-bre karakterje, kot bi bili Sloven-ci sami angelji, ne pa navadni-ljudje z dobrimi in slabimi last-nosti. Mi imamo med seboj na-stotine zetov, tastov, Kubičev in-Krvososov. Narod vzgojiti je pa-mogoče, če se piše resnično, če se-v pripovedni-besedi slikajo ka-rakterji takšni, kot so v narodu.

Tu se ni treba ozirati na tehniku-pri sestavi pripovednega spisa,ktero zahtevajo vedno kritikastr-i, ki poznajo življenje naroda le-skozi očala. Narod občeje med se-boj brez tehnike; človeške drame-in romani se v človeškem življe-nju vrše brez umetniško dovršene-tehnike.

Sploh so pa črte, ktere sem pri-občil zdaj, le nekakšni zapiski,naglo na papir vržene slike, ki so-imale služiti za večje pripovedno-delo, ktero pišem in ktero prič-nem priobčevati najbrž po novem-letu, ko bo končano do polovice,če mi bo v to privolil moj kratko-odmerjeni čas.

Priobčil sem te črte, ktere sem-napisal v naglici, ker so to zahte-vali čas in razmere.

Kdor je pa našel svojo sliko,svoj karakter v teh črtah, mu pa-nemore pomagati, če se jezi. O-gibal sem se imen, ktera so v na-vadi v našem narodu, ker se mi-ni šlo za pribiti gotove osebe v-javnosti na steno, ampak za poka-zati, kakšne ljudi je producirala

kapitalistična človeška družba.Kdor je čital uvod k tem črtam in-še zna čitati, me je tudi razumel.Kdor pa vzlic temu ni razumel in-svojim ožjim prijateljem rekel,da se ga v "Proletareu" napada-nesramno, naj pa zapiše na rovaš-svoje kratke pameti če se mu da-nes njegovi ožji prijatelji posme-hujejo.

Po uredništvu sem zvedel, da-se zanimajo prijatelji in nasprot-niki "Proletarca", kdo je pisal te-črte. Potrpite! Ko bom priobčil-pripovedno delo, se bom podpi-sal s polnim imenom. Dotlej pa,Nihče.

Naši zastopniki.

La Salle, Ill.: John Pušek.
Conemaugh, Pa.: Frank Podboj.
St. Louis, Mo.: Vincent Cain-kar.

New York-Brooklyn: Feliks Kramaršič.
Johnstown, Pa.: Math. Gabre-nja.

Colorado City, Colo.: Drag. Po-gorelec.

Chicago, Ill.: Mike Kulovec.
MATH. VERTAČIČ, Box 107,
Rockland, Mich. za Rockland in-okolico.

Jakob Dolenc, Box 3, Willock, Pa.

John Mesojedec, Box 337 Da-vis, W. Va.

Frank Črne, Cleveland, O.

Kdor želi biti zastopnik lista od-naših sodrugov naj na-vo nazna-ni, da mu pošljemo pobotne knji-žice.

Listu v podporo.

Iz Conemaugh, Pa. je poslal-sodrug Podboj \$2.80 listu v pod-poro darovali so: Po 25 ct.: A. Gabrenja, F. Skufca, P. Zabuko-vec, J. Pavlovski, J. Kocijan, J. Draksler, N. Sušeršič, J. Briecel 15 ct., A. Šmigone 10 ct. S. Zabrie 30 ct., F. Podboj 50 ct.

V Colorado City, Colo. sta daro-vala: Josip Bojc in Frank Pogo-relec po 25 ct. Hvala vsem skupaj.

POZOR SODRUGI!

Hrv. Radnički Pjevački zbor "Sloboda" in tamburaško društvo "Sloga" priredita v soboto dne 25. septembra veliko jesensko-veselico z bogatim programom, na-kteri naj ne manjka nobenega slo-venskega socialista!

Telo ti, naznanja.

Kdor obrača le nekaj pozornos-ti svojemu telesu, ne bo nikdar-zgrešil najmanjše nerednosti v-telesnih opravilih. Potem lahko mir-no živi in v mnogih slučajih pre-preči resno obolenje. Najpogost-nejše nerednosti se pojavljajo v-prebavilih, a najnavadnejši sta izguba slasti ali kaka neprijetnost-po jedi. Telo ti po teh znakih na-znanja, da je pomoč potrebna, in-odvisno je samo od tebe, ali si ho-češ ali nečeš pomagati. Prav do-bro veš, da je v takih slučajih Trinerjevo ameriško zdravilno

To vam najboljše in najhitreje-preskrbi

FRANK UDOVIČ,
EKSPRESMAN
1343 W. 18th Street
CHICAGO, ILLINOIS

Prevaža pohištvo, premog, drva in drugo. Oglašite se pri njem.

Oddaljeni rojaki naj pišejo dopisnico.

POZOR!

POZOR!

Ste že brali povest Jungle?

Jugosl. del. tisk. družba bo v kratkem izdala povest, ki je izha-jala pol drugo leto v "Proletareu" v **LEPO VEZANI KNJIGI**.

Knjiga bo obsegala nad 400 strani zanimivega čtiva iz amer. de-lavskega življenja.

Povest je zajeta iz življenja čikaških klavnice in je pisana po zna-nem avtorju Upton Sinclairu, ki je dal dovoljenje za slovenski pre-vod.

"Jungle" je največji roman 20. stoletja!!!

Ker je število izdaje zelo omejeno, se prosi vse tiste, ki hočejo naročiti knjigo, da vpošljejo svojo naročitev prej ko mogoče, ker ina-če bi bilo prepozno.

Naroča se pri upr. Proletarca, 1802 S. Center Ave., Chicago, Ill., in stane \$1.25

grenko vino tisto zdravilo, na ka-tero se lahko vedno zanašal. Uži-vati ga začni, bržko zapaziš, da-ne moreš jesti toliko in s tako-slastjo kakor navadno, da ne ču-tiš prijenosti po jedeh, da se lah-ko utrušiš, da ti je spanje mote-no, da si nervozen. V lekarnah. Jos. Triner, 1333—1339 So. Ash-land Ave., Chicago, Ill.

Ste že obnovili naročnino "Pro-letarca"? — Če jo še niste, stori-te to takoj, da se Vam ne ustavi lista.

ZANIMIVA BROŠURA

"Kako so nastale vere in bogovi?"

se dobi odslej za polovico znižano-ceno, t. j. 15 centov en izvod, pri-izdatelju Ivanu Kaker, nova šte-v. 1922 (ne več 629!) Laflin St. Chi-cago, Ill.

Vsak v resnici naprednomisleč-delavec bi jo moral čitati.

Sodrug! Priporočajte hrvatskim de-lavcem "Radničko Stražo", edini hr-vatski socialistični list v Ameriki. Na-ročnina \$2.00 na leto. Naslov: 606 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

Halo, Johny!

Kje si pa bil včeraj? Saj veš kje, tam-kjer je največ zabave. Ali še ne veš-da je največ zabave v GOSTILNI.

John Košiček,

590 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

Aka hočeš dobro naravno vino piti,oglaši se pri

JOS. BERNARD-U

620 Blue Island Avenue

Telefon Canal 842 CHICAGO

Pri njemu dobiš najboljša kalifornij-ska in importirana vina.

Najboljše in najfinejše obleke

so po nizki ceni na prodaj pri **H. SCHWARTZ,**

16—18 N. Halsted St., Chicago.

Velika zaloga klobukov, čepice, če-vljev, perila in kovčkov.

Kdor kupi za pet dolarjev, dobi-darilo.

POZOR!

Podpisani naznanjam roja-kom v Chicagi in okolici, da-sem odprl novi saloon na 825 Blue Island Ave. Točim dobro pivo, vino in dobro wi-sko. Se priporoča

John Mladič
825 Blue Island Av. Chicago.

I. STRAUB
URAR

1010 W. 18th St. Chicago, Ill.

Ima večjo zalogo ur, verižic, prta-nov in drugih dragotin. Izvršuje tudi-vsmakovrsta popravila v tej stroki po-zelo nizki ceni.

Obišcite ga!

Društvene regalije, kape, prekoramnice,bandera itd.

za slovenska društva najbolje preskrbi

Emil Bachman

580 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

POZOR!

Mogoče kdo misli, da v Chicagi ni dobiti-tacega mesa kot v stari domovini. Ampak to-je zmot!

Pri meni se dobi: domače klobase, domače suhe meso, žive kokoši,čiste kokoši in meso vse vrste. Cena najnižje, blago najbolje.

MIHAEL LACKOVIČ, 376 W. 18th St., Chicago.

Slovencem in Hrvatoma!

namenjamo, da izdelujemo ramovrste

obleke, po najnovjšem kroju. Unijsko delo; trpešno in lično. V zalogi imamo tudi razne druge potrebitine, k spa-daji v delokrog oprave — oblek. Pridite in oglejte si našo izlobo. Z vsem spoštovanjem

J. J. DVORAK & CO.
UNION CLOTHIERS—TAILORS.
598-600 BLUE ISLAND AVE.

NAZNANILO

Kot je splošno znano je sedaj v Chicagi nov sistem hišnih števk, vsled tega želim naznaniti občinstvu, da je

Wilke

izkušeni fotografist, katerega prostor je ustanovljen 1883 leta na Blue Island Ave., in voglu 14 Pl. še vedno na istem mestu pod novo številko 1438-1440 Blue Island ave.

Ob tej priliki se zahvaljujem sl. občinstvu za cenj. naročila in se-priporočam tudi za v bodoče.

S poštovanjem

WILKE,

1438-1440 BLUE ISLAND AVE., CHICAGO.

TELEFON CANAL 287. USTANOVILJENO 1883.

Izdelujemo obleke po meri po \$20, \$22, \$25.

Prodajemo gotove obleke po \$10, \$12, \$14, \$15.

Imamo veliko zalogo modernih klo-bukov v najraznovrstnih bojah.

V zalogi imamo tudi veliko zalogo srajc, kra-vat, jank, spodnjih hlač, opank, i t. d.

Za mnogobrojna naročila se priporoča **JURI MAMEK,**

PRVA HRV. TRGOVINA ZA OBLEKE

1724 S. Centre Ave., Chicago, Ill.

ZEMANOVO "GRENKO VINO",

je najboljše zdravilo svoje vrste, izvrstno sredstvo proti bole-znim želodeca, črev in ledvic, čisti kri in jetra. **NEPRESEGLJIV LEK ZA MALOKRVNE ŽENE IN DEVOJKE.**

Izdelano iz najboljšega vina in zdravilnih zelišč.

ZEMANOVA "TATRA",

želodečni grenčec. Tatra je izdelana iz zdravilnih zelišč tatran-skega gorovja, zdravi živčne slabosti, podpira lahko prebavo-želodčno in se je dobro obnesla proti bolestim revmatizma.

Dobiti v vseh slovanskih salunih kakor tudi pri izdelovalcu-teh najboljših zdravil.

Prodaja na debelo in drobno najboljša Californijska vina.

B. ZEMAN, 777 Alport Street, Chicago, Ill.

Zdravljenje v 5 dneh

brez noža in bolečin

Varicocele, Hydrocele (RAZŠIRANJE ŽIL)

Ozdravim vsacega, kdo trpi na Varicocele, Strieturi. Dalje-ozdravim nalezljivo zastrupenje, živčne nezmožnosti, vode-nico in boleznit tidoših se možkih.

Ta prilika je dana tistim, ki so izdali že velike svota-zdravnikom ne da bi bili ozdravljeni in moj namen je, po-kazati vsem, ki so bili zdravljeni od tucatov zdravnikov-brezuspešno, da posedujem le jaz edino sredstvo, s kterim-zdravim vspešno.

Za nevspešno zdravljenje ni treba plačati—le za vspešno. Ozdravim pozitivno želodečne bolezni, pljučna, na jetrih-in ledvicah ne glede kako stara je bolezen.

Tajne moške bolezni zdravim hitro, za stalno in tajno. Živčne onemogliosti,slabost, zguba kreposti, napor, zastrupenje in zguba vode. Pljučna, naduho, Bronchitis, srčne bolezni in pljučne zdravim z moje najnovejšo metodo.

Ženske bolezni v osadju, beli tok in druge zdravim za stalno. —Zastrupljenjein vse druge kožne bolezni kakor prišče, ture, garje, otekline.—Močni tok in-druge bolezni. Preišče in svetuje zastoni.

DR. ZINS, 41 SO. CLARK ST., CHICAGO. (Med. Randolph in Lake St.)

Uraduje: od 8 ure zjut. do 8. ure zvečer. V nedeljo: od 9 ure zjut. do 4 ure pop.

ALOIS VANA

— izdelovatelj —

sodovice, mineralne vode in raz-nih neopojnih pijač.

82-84 Fisk St. Tel. Canal 1405

DR. F. J. PATERA

Ordinuje: na sevrozap. voglu Ashlandin Milwaukee Ave.

od 12. do 3. ure popold., od 7. do 8. ure zvečer pa ob torkih in petkih.

Telefon Haymarket 50.

V RUDNIKIH.

Napisal Pavel Mihalek.

(Dalje.)

"Kako dober si mi," šepne ona ter si poravnala obleko in lasce. On pa se nasloni na njena prsa in gleda v nebo, sanja o svoji bodoči sreči in ljubezni ter krasnem svetu. Baš ta hip se je utrnula na vzhodni strani nebesnega svoda svetla zvezda in padla na zemljo. "Zvezda se je utrnula, Marijan!" reče ona; zroč s široko odprtimi očmi na nebo, ker je mislila da Marijan miži.

"Videl sem jo, padla je na zemljo."

"Praviš, če bi zagledal svojo zvezdo na nebu, bi umrl, zakaj vsak človek ima svojo zvezdo."

"Vražel!" sikne on. "Naivka!" Nekdo je glasno zdihuje tekel skozi vrt. Na pragu se prikaže deček desetih let, ves solzen, držeč v roki kos kruha.

"Naš ata prosí, ... da bi prišli ... k nam" reče ihtéč, brisoč se z roko okoli oči.

"Kaj pa je Tonček?" vpraša ga Marijan smeje in ga postavi na mizo. Dečku je preletel smeh lica, a takoj se mu je obraz zopet skremžil.

"Mama ... so-o bol ... ni ... Da bi šli po ... zdravnika," reče v pretrganih zlogih.

Ana in Marijan sta se pomenljivo pogledala. "Porod bo pi Hrastu," šepne Ana njemu na uho, na kar je Marijan lahko pomignil z roko. Hitro sta odšla k sosedu, za njima pa je hitel ihtéč in s polnimi usti Tonček.

V Hrastovi hiši je bilo vse narobe. Petinidesetletna Hrastavka je ležala na postelji ob veliki zelenkasti peči. Njeno čelo je bilo potno in blede, ustnice so bile obledela a obraz je bil mrliško košen.

Hrast je potrj sedel na nizkem kovčegu in po sobi okoli postelje je hodila babica, trebušnata ženska s surovim obrazom.

"Pojdi po zdravnika!" zaprosi Hrast solzen Marijana. "Nikogar nimam, da bi ga poslal." Marijan je naglo odšel, a Ana je ostala v sobi.

"Poglejte, kako težko je to. Sladkoba zahteva grenkobe, veselje žalost," reče babica Ani tiho, z zoprim smehom na ustah, ter pokaže na njen trebuh. Potem se je glasno zasmejala. Ano je postalo sram, zardela se je po vsem obrazu in se obrnila proč; ta ženska se ji je studila.

"Ne bodite žalostni," reče tiho Hrastu, ki sedi na kovčegu, ter ga prime za ramena.

"Kaj bo?" jeclja ta potrj. "Stiri otroke, sedaj še dva in če umre-e-e ..."

Hrast je glasno zajokal. "Alo! Otroci, eni!" zavpije babica ter prime deklico, ki je pomolila glavico v sobo, za lase.

"Ata, kruha!" prosí deklica in upre plave oči v Ano.

"Ven, pamži. Vedno bi žrli!" Babica zaloputne vrata. Bolnica pa vzdigne glavo in zastoka komaj slišno: "Dajte ji kruha!" in omahne. Prišla je še ena ženska v škarpah, z umazaniam predpasnikom in podrečana.

"Po gospoda bo treba!" je rekla, sklonivša se nad posteljo. Bolnica je odprla oči in se nasmehnila. Ana je med tem odprla okna.

Čez uro je res prišel zdravnik. Bil je to mož štiridesetih let in je nosil naočnike. Med prebivalstvom je slovel po svoji surovosti in velikih dohodkih.

Pregledal je bolnico, otipal žile in odredil nekaj malenkosti. Hrast je stal za njim in pazil nanj kakor na zenico svojega očesa. Nobena njegova kretnja, nobena sprememba na obrazu mu ni ušla. Veroval je vanj kakor v Boga.

Nenadoma so neke v bližini zahreščale harmonike, slišalo se je razbijanje po škafu in rezek, ubit glas ren.

"To so divjaki," se jezi zdravnik. Ana je hitela zapirat okna, toda zdravnik jo je ustavil. "Podušimo se tu notri, proč!" in ujezil se je še bolj.

"Pojdi ... reci, naj jenjajo," je Hrast naprosil Ano. Vrnila se je s poročilom, da jih je prosila, naj jenjajo, a nekdo jo je zavrnil: "Ali boš ti dala za pijačo?" — Vendar so kmalu jenjali.

Med tem je zdravnik sedel na stolu poleg postelje, tipal bolni-

čno roko, gledal na uro, opazoval njeno dihanje in mrmral.

Ob enajstih je vstal, zmignil z glavo in rekel, naj pošljejo po duhovnika.

"Doktor, pomagajte, prosim Vas," zavpije Hrast ter se zgrudi pred njim na tla. — "Pomagajte!" solze so se mu ulile po licih. Zdravnik ga je sunil na stran in odšel, Hrast pa je tulil dalje.

Bolnici je prihajalo vedno slabše. Njene notranje telesne bolečine so bile strašne. Šepetala je nekaj nerazumljivega, krčila roki in na njenem alabastrovem čelu so stale kaplje.

"Uprimo se!" vpíje Hrast in objame Marijana čez pas. "Uprem se vsemu! To je lumparija!" in solze so mu zalivale lica.

Malo pred polnočjo je prišel duhovnik, stoječ na koncu postelje je molil latinske molitve iz malih bukvice, napravljajoč križe čez bolnico. Nekaj žensk je klečalo za njim in molilo. Vsa soba se je ovila v dim in duh voska utripajočih sveč se je mešal s svežim zrakov, ki je prihajal skozi okno.

Hrast sedaj ni več veroval v ceremonije duhovniške. Prsa so se mu napolnila s sovraštvo do istega, ki mu je poslal smrt v hišo. Naslonil se je na Marijana, ki ga je tolažil, in ihtel. Otroci so se ga oprijeli in klicali: "Ata! Ata!" in tulili in niso vedeli, da jih mamica zapušča za vedno ... Iz tega tuljenja se je čulo pretrgane stavke latinske molitve in glasno odgovarjanje ministranta.

"France! France!" se je iztrgalo iz Hrastovih prsij. V glavo mu je od nekod pritaval napev narodne pesmi o smrti, solze so se mu iznova ulile iz oči in zgrudil se je na tla.

Nanj so se zvalili tuleči otroci, stisljeni glave skupaj kot vrabci v mrazu in oklepajoč se drug drugega glasno jokali.

Na vzhodu se je že svitalo, ko se je vračala Ana domov, žalostna vsled tega, kar je videla in slišala. Spomnila se je sinočnje padajoče zvezde in prsa so se ji napolnila neznanе notranje bojazni. Košeni obraz, obledle ustnice in stekleni pogled odprtega očesa rajnice, vse to ji je plavalo pred očmi.

Strah temne bodočnosti ji je pretresel telo in zaihtela je in ni vedela zakaj.

III.

Drugo jutro je Marijan ležal v postelji, ko se je že davno zdani- lo. Spal ni; premetaval se je po postelji ter premišljeval dogodke zadnjih dni. Kar nakrat se začuje šum na cesti. Slišal je znane mu glasove in sodil, da mora biti na cesti mnogo ljudi. Radovednost ga je gnala, da je skočil iz postelje in pogledal skozi malo zamazano okno vênkaj. Na cesti je stalo nekoliko skupin starejših rudarjev v žihavnem razgovoru. Marijan se je naglo oblekel in, ne da bi se umil, kakor je imel navado, pohitel na cesto.

"Kaj imate, kaj se je zgodilo?" je kričnil glasno in se obrnil do prve skupine.

Koščakov Franc je stopil pred Marijana ter dejal:

"Ravnokar nam je ravnateljstvo dalo na znanje, da morajo oni, ki stoje v štrajku, zapustiti in izprazniti stanovanja, ki so last rudniške družbe, in sicer še danes. A skoraj vsi stanujemo v rudniških kočah. Ravnateljstvo trdi, da potrebuje naša stanovanja za delavce, ki ne štrajkajo!"

Marijana je vest zelo presenetila. Srd, sovraštvo in neka neznan bojazen se je zljila ta hip le v eno besedo.

"Pes!"

"Kaj nam je torej storiti?" vpraša deset glasov nakrat.

Marijan je pordel kakor pesa. Za nekoliko časa se je vmislil, potem pa je dejal z neodločnim glasom:

"Dobro! Ravnateljstvo naj jih izprazni samo, če hoče. Mi se ne moremo upirati sili. To mu pa ni mogoče, ker nima ljudi za tako delo."

Obrazi navzočih so se hipoma razjasnili. Res: Kdo neki bo opravil to delo? Po vsem Posavju se ne najde človeka, ki bi mu v tem slučaju šel na roko. Marijan ima prav! — V njih dušah se je zopet pričelo jasnit in v obrazov jim je odsevala neka tiha škodoželjnost. Skrb in bojazen, ki ju je vzbudil ravnatelj ukaz, sta se hipoma umaknili prejšnji energiji in samozavesti: Dá, mi moramo zmagnati in če bi sto vragov ...

VERSKA BITKA NA SENOŽETI

Spisal F. Meyer. Za Slovence predelal Jože Zavertnik.

(Konec.)

Čevljar je pa stal po konci. Njegova lica so bila rdeča, njegova brada je pa plapolala v zraku kot raztrgana zastava. Kot vojaški poveljnik je obračal svoje oči naokrog, da bi zaznal, kakšen vtis je napravil njegov govor.

Jože, ki je še vedno strahu trepetal kot listje v gozdu ob vetrovem sunku, je z jokavim glasom pričel: "Blaž, Blaž! Sprebrni se, dokler je čas."

"Larifari," je odgovoril čevljar. "Bedak, ali misliš mene s tvojim jokom in brbljanjem ugnati v kozji rog? Hrani besede za sebe prerok in živi po sv. pisemskem reku: Ne jokajte nad mejo, ampak nad seboj in svojimi otroci. Le pogledj svoje življenje. Ali nisi vse svoje žive dni delal trdo, na zadnje si pa s svojo oslovsko potrpežljivostjo prišel v ubožnico? Ali smatraš ti za božjo milost, če morajo ti tvoji otroci in žena spati v eni sobi s kozo, če ti podgane in miši ukradejo zadnjo suho skorjico?"

"Živali morajo tudi živeti Blaž. Bog jih je vse vstvaril in brez njegove volje ne pade vrabec raz streho."

"Aha," se je norčeval zdaj čevljar. Zdaj še le razumem. Ker bog varuje vrabce, nima časa, da bi se briga za ljudi. Po mojem mnenju so pa ljudje bolj potrebni božje pomoči kot vrabci."

Jurij, ki je do sedaj poslušal razgovor molče, je menil: "To je pravečata verska bitka." Pastir je pa s svojo opazko obudil splošno veselost, češ, da je Jože šel s skrhano sabljo v bitko, za to tudi zmagnati ne more.

Mejtem se je bližala nevihta. Po nebu so švigali žareči bliski in gromenje je postajalo v vsakim trenutku močnejše in silnejše.

Jože, ki je še vedno mislil na zmago, je dejal: "Čudna so božja pota. Kar bog stori, vse prav uredi."

"Budalo budalost," je rekel čevljar. "Zdaj se kosí seno in vele posetnik potrebuje pomoči. Za košnjo boče žetev. Ko bo žito omlačeno boš pa lahko šel s trebuhom za kruhom. Djal boš lahko bisago na ramo in šel beračit po bližnjih vaseh in pretepat se z vaškimi psi. Zdaj zaslužiš kronico na dan. To ne zadostuje, da bi se tvoja žena in otroci najedli do sitnega. Ali ni to resnica, Jože?"

"To je že res, Blaž," je Jože pritrdil malodušno. "Ali kaj pomaga človeku, če pridobi ves svet, pa pogubi svojo dušo?"

"Naivnež," je odgovoril čevljar. "Zdaj si pa začel še s tvojo dušo? Povej mi obžalovanja vredni človek, kaj je pravzaprav duša?"

"No, Blaž, čudim se," je pričel Jože, "da mi staviš taka vprašanja. To tudi sam veš. Duša je bitje, katero misli v nas in katero je gospod vdihihi Adamu. Ti veš, da brez duše ni življenja in brez življenja ni duše. Duša je neumrljoča in nermaljiva, če tudi tvoje telo trohni. To vé že vsako dete. Ko človek umrje, pa poleti duša pred božji prestol, da sprejme sodbo."

"Ali res?" je rekel čevljar. "Če bi ti ne bil v svoji mladosti ovčar, bi bil danes modrijan."

"Ali se spominjaš, Jože, ko te je pred dvema letoma zajel snežni vihar, ko si beračil in so te pozno zvečer našli v zametu trdega kot kol? Piskal si že zadnje note in se zavedal, do drugega dne, ko se je zopet pričelo daniti v tvoji buči. Ali se spominjaš tega dogodka?"

"Spominjam se," je odgovoril počasi Jože.

"Ali si vedel kasneje, ko si se zavedel, kaj se je godilo s teboj, ko si bil v nezavesti?" je vprašal neizprosno čevljar.

"Ne," je priznal Jože.

"No, vidiš," je nadaljeval čevljar. "Kje pa je bila takrat tvoja duša, bitje, ki misli za tebe?"

Jože, kterega je to vprašanje spravilo v zadrego, je odgovoril boječ:

"To vé le tisti, ki je nad nami."

"Prosim te še enkrat za odgovor," je ponovil čevljar.

Jože je molčal, čevljar je pa nadaljeval:

"Vem, da ne veš, če so tvoji možgani v neredu, ali če zmrznejo

tvoji možgani, zakaj ti je tvoja ljuba duša odpovedala službo?"

"Blaž nikar ne sprašuj. Na taka vprašanja ne morem odgovorjati."

"To sem hotel čuti," se je zakrohotal čevljar. "Ali zapomni si. Če duša že v važnih trenutkih v življenju odpove pokorščino, kako ji bo mogoče kaj storiti za tebe po tvoji smrti. Radi tega ti svetujem, opusti vero v dušo in se brigaj za tvoje zanemarjeno telo. Jože, ne moreš tajiti, da po zimi zgodaj vstajaš, da pred žandarjem prideš v oddaljene vasi. Veš pač, da se boljše spi v vbožnici kot ječi. Ne moreš tajiti, da so te vtaknili že večkrat v ljuknjo."

Jože, ki je med tem časom gledal v tla, je poskusil še enkrat svojo srečo. "Blaž, govoril si resnice. Ne ugovarjam. Vendar pa veš, da kterega ljubi bog, da ga tudi tepe. Udam se v božjo voljo. Kdor se pa tako vpira bogu, kot ti, bo pa gorel na dnu pekla."

"Vendar bi rad vedel," je posegel vmes zvedavi pastir, "od kod vrag dobiva kurjavo Jurij, ki je smatral to za dober dovtip, so je zasmel. Miha je molčal, ker ni vedel, ali se spodobi smejeti ali ne. Dekla se je pričela posmehovati, le Jože in čevljar sta ostala resna."

"Zakaj se bojiš pekla?" pričel je znova čevljar. "Saj si sredi njega. Poznaš vendar svojega vraga, ki nima rogov in gnojnih vil, pač pa nosi 'pikelhaubo', puško in bajonet — —"

Mej tem je treskalo že v bližini in črni oblaki so se podili preko njih glav. Vsi so se tresli, le čevljar je bil miren.

Nakrat je švignila ognjena kača z neba proti zemlji in zagrmelo je, da se je potresla zemlja.

"Tresčilo je v mlín," je v istem trenutku zaklicel Janez. "Bog se vsmili," je zaječal Jože, "pol kolesa je proč."

"Na barju pa gori hiša," je pristavil Jurij.

"Gospod hodi nad oblaki," je potožil Jože. "Gospod je bog," se je odrezal Miha. "Bog je pridanič," je odgovoril čevljar in pričel odhajati. "Še nekaj," se je obrnil čevljar. "Veleposestnik mi je naročil, da pojdiš po nevihti domov, da se ni treba zglašiti na posestvu."

"Da bo skopuh prihranil večerjo," je zaklicel Jurij in se zaril v bližnjo kopico sena.

Padati so pričele prve debele kaplje. Veter je pa tulil in pihal, da se je pripogibalo drevje globoko. Nevihta, ki je prišla tako naglo, je tudi kmalu ponehala s svojo divjo viro.

Prvi je zlezel iz skričališča pastir in zaklical na vse glas:

"Na dan, strahopetei. Nevihta je minola, sonce sij. Čevljar je govoril resnico: Ni boga."

"O tem sem vedno dvomil," je pristavil Jurij in si otepal seno raz srajco.

"Vedno sem trdil, da ne raste trava, kjer hodi antekrist," je tožil stari Miha. "Morda, ga je doletela božja kazen."

"Morda, tudi ne," je odgovoril Jurij. "Le pogledj, tam le gre."

"Pa kot vojak pri paradi," je spregovoril Janez. "Moker je, drugače je pa nepoškodovan."

NAMEN SLOV. SOC. ORGANIZACIJE V AMERIKI.

1. Namen slov. soc. organizacije v Ameriki je politično organizirati slovenske delavce in jih privedi v tabor skupne, mednarodne socialistične stranke, ki ima program za vse v Ameriki živeče delavce ne glede vere ali narodnosti — na podlagi razrednih delavskih interesov;

2. ima namen širiti delavsko časopisje, prirejati javna predavanja, javne shode in skrbeti sploh za tako agitacijo, ki je najuspešnejša v dosegi gori nameranih ciljev;

3. poskrbeti želi, da se rojaki navajajo k temu, da postanejo državljani in tako pravomočni v političnem in gospodarskem življenju v tej deželi;

4. pomagati želi v vseh slučajih svojim članom če potrebujejo nasvetov in drugačne pomoči, če to razmere dopuščajo.

To so glavne točke v nalogi slov. soc. organizacije v Ameriki napram slov. delavcem.

Tovariši — delavci! Pomagajte vršiti te naloge!

Slovensko-angleška slovnica, slov. ang. tolmač in angl. slovar za samo \$1. — pri V. J. Kubelka, 538 W. 145 St., New York, N. Y.

Prehlajenja se lahko iznebite in bolečine v vratu ter v prsih minejo takoj, če se napravi par močnih drgnjenj s "Pain Expeller", kakor je opisano v knjižici, v kateri zavijta steklenica. Sredstvo se lahko kupi v Ameriki v sleherni lekarni za 25 centov steklenica, treba pa je paziti na to, da je varstvena znamka s sidrom na kartonu in na steklenici.

Podpisana se priporoča Slovencem za mnogobrojen obisk, ker imava na razpolago dobrogostilno in dvorano.

Šajnek & Hans

587 S. Center Av Chicago, Ill.

M. A. Weisskopf, M. D.

Izkušen zdravnik.

Urađuje od 8—11 predpoldne in od 6—9 zvečer.

885 So. Ashland Ave.

Tel. Canal 476 Chicago, Ill.

Valentin Potisek GOSTILNICAR

1237-1st St., La Salle, Ill

Toči vse, gostilni podrejene pijače in se priporoča rojakom za obilen obisk.

KUPUJTE PRI

Albert Lurie Co.,

567-69-71-73 Blue Island Ave. CHICAGO, ILL.

Velika trgovina z mešanim blagom.

Zmerne cene vsak dan.

G. Vokoun

559 W. 18 St. Chicago.

Popravlja dežnike in pipe po primernih cenah.

POZOR!

Kadar se brižete stopite vedno v brivnico I. razreda, to je pri

Louis Polka,

461 W. 18th St., Thalia Hall Bldg. CHICAGO, ILL.

Naročite se na

Slovensko-angleško slovnico, Slovensko-angleški tolmač in Angleško-slovenski slovar.

Vse tri knjige v eni stane le \$1.00 in jo dobiš pri

V. J. KUBELKA AND CO.

538 W. 145. St. New York, N. Y.

Primerno delo dobiš le, ako si zmožen angleščine.

SE LI BRIJETE SAMI?

Mi Vam oferiramo britve za \$2.00 izdelane iz najboljšega materiala, ki se prodaja za \$4.00. Vam zagotovi in prinese 100 novih odjemalcev k tisočim družin, katerim smo prodajali od leta 1876—to je 33 let pod tvrdko Jos. Kral. Vsi so iznašli, da so naše britve iz najboljšega materiala in da jih najbolj zadovolje. Vsa naša britve je garantirana in mi damo v slučaju, da komu britve po volji, damo popolno zadostno dotičniku. Nihte ne more oceniti britve preden je ni rabil. Ker vemo, da so naše britve dobre, lahko tudi garantiramo. Oena tem britvam je \$2.00. Brusiimo tudi stare britve, za kar računamo 25c. za Chicago. Za isven mesta plačati še več za poštnino.

JOS. KRAL,

417, 419, 421, 423 W. 18th Street, CHICAGO, ILL.

Dr. Wm. A. Lurie,

IZKUŠEN ZDRAVNIK.

Ordinuje: Auda's Drug Store, 631 S. Centre ave., od 11—12 po dnevi. Drugi urad: 100 State St., Room 210, od 4—5 ure popoldne, izvenmi nedelje.

Stanovanje: 2757 W. 22nd Street.

Telephone, Canal 858.

Delavci na prostem

izpostavljeni mrazu in vlažnosti se ubranijo dolgotrajnemu bolehanju za reumatizmom in neuralgijo, ako rabijo

Dr. RICHTERJEV

Sidro Pain Expeller,

ko čutijo prve pojave. To zdravilo odgovarja zahtevam nemških zakonov in ima neoporekljiv rekord tekem 35 let.

V vseh lekarnah, 25 in 50 centov, ali pa pri izdelovalcu.

F. AD. RICHTER & CO.

215 Pearl St., New York.

Joseph Kratky

575 W. 17th St., Chicago, Ill.

Izdelovalec najfinjših cigarske vsake vrste.

Na debelo in drobno.

Sveži kruh in fino pecivo dobite vedno v hrvatsko-slovenski pekarni

Curiš i Radaković

623 So. Throop Street

Vozí tudi na dom CHICAGO

POZOR! SLOVENC! POZOR!

SALOON

s modernim kerličiščen

Sveže pivo v sodčih in buteljki in druge raznovrstne pijače ter umijske smodke. Potniki dobe tedno premišče za nizko ceno.

Postrežba točna in izborna.

Vsem Slovencem in drugim Slovencem se toplo priporoča

MARTIN POTOKAR,

564 SO. CENTER AVE., CHICAGO

M. Lacković

378 West 18th St., Chicago

MODERNO OPREMLJENA SLOVENSKA TRGOVINA Z JESTVINAMI (GROCERIA.)

Najboljši riž, kava, čaj, moka in sploh vsakovrstno omake in prekane ako blago vedno sveže po najnižji na prodaj.